עין משפם

נר מצוה

קםד א מיי׳ פי״ד מהל׳

סנהדרין הל' ח:

כםה בג מיי פ"ג מהלי

מלוה ולוה הל' ה סמג לאוין קפו טוש"ע ח"מ סי' לו סעיף טו:

ה ת שי מ טעיף טו. קסו ד ה מיי פ״ז מהלי מתנות עניים הלי יג

סמג עשיו הסב טוש"ע י"ד סתג עפין קטב פום עייר סיי רמו סעיף א וסיי רמח סעיף א וסיי רנא סעיף ג: קסו ו מייי פ"ג מהלי

:סמג עשין פד

קםח ז מיי' פ"ז מהלי מתנות עניים הלי

ט סמג עשין קסב טוש״ע י״ד סי׳ רנג סעיף י: קסמ ח מיי פי״ב מהל׳

עבדים הלכה יד

גזילה ואבידה הלכה ד סמג עשין עד טוש״ע ח״מ סי׳ רסה: קע ט מיי׳ פ״ה מהל׳

שלוחים ושותפין הלי

ט סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי׳ קעו סעיף יו:

רבינו חננאל

וכן דין השב תשיב את העבוט וכן דין חבל

תחבול ביז כסות יום ביז

. כסות לילה וכן פתח תפתח

את ידך וגומר לענייך ואפי' לעניי עיר אחרת

וכן דין נתן תתן לו ⁽¹⁾ במתנה בין מרובה בין

מועטת. וכן דין הענק תעניק לו ואפי׳ לא נתברך הבית בגללו וכן העבט

תעביטנו אפי׳ יש לו ואינו

רוצה להתפרנס: היה בטל מסלע לא יאמר לו תן לי סלע אלא נותן לו

שכרו כפועל תנא כפועל בטל. ואקשי׳ והא לאו

בטל הוא דהא מתעסק

אותה מלאכה פי׳ כגוז שהיה חייט והניח מלאכתו והלך להשיב את האבידה

ונשתהה בהשבתה כשיעור

כ) קדושין יו:, ג) נשם

וש"נו. ד) כמובות מו:.

ה) וע"שו. ו) ול"ל מנאו.

נקמן סח. בכורות כט:,ה) הא לא בטיל מיניה.

אבא אבל בתוס׳ ב״ב מ.

להלו הפר פנולט פוכח דהגיי לפניהם ר"ינן, י) [שמוח כג דברים כב], כ) בס"א: וברייתא, () [וע"ע חוס"

כתובות סו: ד"ה וחכמי

ועמ"ש תוס' סוטה כד.

ד"ה ור' יונתו ותום' מנחות

יו: ד"ה מאי באריכותן,

אבל הני תרתי דאיתנהו למרייהו בהדייהו. ואע"ג למרכינן לעיל אין בעלים עמו היינו שהוא זקן או חולה ונהי דאין יכול לעזור יכול לשכור פועלין ואימא לא קא משמע לן: אין לי דברה לי אלא משכנו. פרשתי בהמקבל (לקמן דף קיג.):

תורה כלשון בני

אדם. וא״ת וכי לית להו כל הני דרשות דלעיל ואליבא דר״ש משנינו נמי לעיל דלא מסיימי קראי ובר"ה (דף ח.) דריש נמי ר"ש עשר תעשר אחד מעשר דגן ואחד מעשר בהמה וי"ל דדוקא הכא בהני תרי קראי אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם משום דמוכחי קראי דכתיב די € מחסורו ובחידך כתיב אשר ברכך וברים השואל (לקמן דף לד: ושם ד"ח אלא) דאמר אם גנב אין לי אלא גניבה אבידה מנין ח"ל יגנב ופריך למ"ד דברה תורה כלשון בני אדם מאי איכא למימר התם נמי איכא הוכחה דגניבה משמע דוקא גניבה ולא אבידה 0: אם יש שם ב"ד יתנה בפניהם. שישלם לו כל מה שישתכר במלחכה שהוח עושה וחם אין ב"ד לא ישיב כיון שאם ישיב לא יהא לו אלא כפועל בטל אבל אם אינו עושה מלאכה ישיב בחנם וא"ת לעיל דנקט או שהיתה שלו מרובה היכי דמי אי ליכא ב"ד אפילו מועטת נמי מן האבידה לא ישיב ואי בפני ב"ד כי נמי אין מרובה אלא שוה לאבידה למה יתנו ב"ד ליתן לו כל שכרו א״כ מה ירויחו הבעלים וי״ל דנ"מ לכושרא דחיותא או לטרחא יתירא וכה"ג משני בסוף השוכר את הפועלים (לקמן דף לג:) וא"ת דהכא משלם לכל הפחות השכירות כפועל בטל וכן משני לקמן בסוף השוכר את הפועלים (שם) גבי רועה שהיה יכול לקדם ברועים ובמקלות ש"ש בשכר וש"ח בחנם חייב וש"ש שקדם בשכר חוזר ונוטל מבעל הבית ומסתמא ש"ח נמי שקדם בשכר

תפירת בגד ששכרו סלע ממלאכתי שיעור סלע תנה חוזר ונוטל מבעה"ב ואילו בפרה הגוזל לי אלא משערין שכרו כעת . בתרא (ב"ק דף קטו:) תנן שטף נהר שאין לו מה יתפור אלא יושב ובטל אם יבא אדם את חמורו וחמור חבירו הניח את ויאמר לו הנך יושב ובטל תקח בתפירת בגד חצי שלו והציל את של חבירו אין לו אלא שכרו ואין משלם לו דמי חמורו שטבע סלע או תשאר בטל היום וכעת שהמלאכה מצויה כגון קרוב לרגל וכיוצא וי"ל דהתם מיירי כשהיה יכול להציל . שכר תפירת הבגד סלע ומה שמתברר שנוטל בשעה שאין לו תפירה לתפור הוא שנוטל מבעל האבידה וכן אם יאמר לו אדם אתה חייט ואין . תפירה מצויה אצלד תבוא ללבון עמי לבנים ותיקח שכירותך כך וכך וזה מפני שלא התנה בכ״ד על שכרו. אבל התנה בב"ד נוטל לפי תנאו דתנן אם יש שם ב״ד מתנה בפני ב"ד. איסור ורב ספרא הוו שותפי בעיסקא אזל רב

א) ל"ל מתו לו ביו מתנה

ספרא פלג בלא דעתיה דאיסור קמי תרי וחייביה רבא לאיתויי תלתא אי

נמי תרי מיגו תלתא אי

דאיתיה למרה. דכתיב עמוי אימא יחזור אחר בני אדם וישכור: שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו. והיינו קייף כגון שהיה בספינה ובורח ואתה יכול לזרוק בו חץ או לטובעו: הכה תכה. בעיר הנדחת: אין לי אלא שמשכנו ברשות ב"ד.

דלעק עליו בדין ושלחו שלוחם לתפום מטלטליו דקרא דהשבת העבוט עליה כחיב דכחיב לעיל מיניה בחוד תעמוד והאיש ואמרינן לקמן בפ׳ המקבל (דף קיג.) בשליח ב"ד הכתוב מדבר: שלא ברשות ב"ד מנין. דלריך השבה: סתם חבלה ע"פ ב"ד היא דלא שכיח דחליף איניש ליכנס בבית וליטול מטלטלין שלה ברשות: חד לכסות יום וחד לכסות לילה. בפ׳ המקבל (לקמן קיד:) מפרש לקרא הכי: מתנה מועטת מנין. אם אי אפשר לך ליתן מתנה מרובה: אין לי אלא שנחברך הבית בגללו. דהכי כתיב קרא אשר ברכך ה׳ אלהיך תתן לו: לרבי אלעזר בן עזריה בקדושין (דף יו:): שאין לו. ממה שיתפרנס: ואינו רולה להתפרנם. משלך במתנה ואמר רחמנא העבט דרך הלואה: יש לו ואינו רולה להתפרנם. משלו אלא משלך מנין שאתה חייב להעביטו וליפרע ממנו אחר מיתה ח"ל תעביטנו והכי מפרש בכתובות פרק מליחת החשה (דף סו:): מחי לפועל בעל. והלא אינו בטל שהרי טורח בהשבתה ומתניתין ים תני נותנין לו כשיעור שירנה פועל ליטול להתרפות ממלאכה ולישב בטל: כפועל בעל של חותה מנחכה דבעל מינה כמה אדם רוצה ליטול ולפחות משכרו ליצטל ממלאכה זו כבדה שהוא עוסק בה ולעסוק במלאכה קלה כזו הכל לפי כובד המלאכה וריבוי שכר. יש מלאכה שטורחה קל ושכרה רב או חילוף: פלג. בסחורה ולא היו מעות אלא דבר הצריך שומא:

אבל הני תרתי דאיתא למרה בהדה אימא לא צריכא 10 יומת המכה אין לי אלא במיתה הכתובה בו מנין שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו שאתה רשאי להמיתו בכל מיתה שאתה יכול להמיתו ת"ל אמות יומת מ"מ 2הכה תכה אין לי אלא בהכאה הכתובה בהן מנין שאם אי אתה יכול להמיתן בהכאה הכתובה בהן שאתה רשאי להכותן בכל הכאה שאתה יכול ת"ל הכה תכה מ"מ יהשב תשיב אין לי אלא שמשכנו ברשות ב"ד משכנו שלא ברשות ב"ר מנין ת"ל יהשב תשיב מ"מ מבל תחבול אין לי אלא שמשכנו 4 ברשות משכנו שלא ברשות מנין ת"ל יחבל תחבול מ"מ והני תרי קראי למה לי חד לכסות יום וחד לכסות לילה פתח תפתח אין לי אלא לעניי עירך לעניי עיר אחרת מנין ת"ל יפתח תפתח מכל מקום ינתן תתן אין לי אלא מתנה מרובה מתנה מועמת מנין "ת"ל נתן תתן מ"מ יהענק תעניק יאין לי אלא שנתברך הבית בגללו מעניקים לא נתברך הבית בגללו מנין ית"ל הענק תעניק מ"מ ולר' אלעזר בן עזריה דאמר נתברך הבית בגללו מעניקין לו לא נתברך הבית בגללו אין מעניקין תעניק למה לי "דברה תורה כלשון בני אָדם יהעבט תעביטנו "אין לי אלא שאין לו ואינו רוצה להתפרנם אמר רחמנא תן לו דרך הלואה יש לו ואינו רוצה להתפרנם מנין ת"ל תעבימנו מ"מ ולר"ש יידאמר ייש לו ואינו רוצה להתפרנם אין נזקקין לו

תעבישנו למה לי דברה תורה כלשון בני אדם: היה בטל מן הסלע לא יאמר לו תן לי סלע אלא נותן לו שכרו כפועל (בטל): º(תנן) º נותן לו שכרו כפועל בטל מאי כפועל בטל ®אמר אביי יכפועל בטל של אותה מלאכה דכמל מינה: אם יש שם ב"ד מתנה בפניהם: איסור ורב ספרא עביד עיםקא בהדי הדדי אזל רב ספרא פלג ליה בלא דעתיה דאיסור באפי בי תרי אתא לקמי' ∞דרבה בר רב הונא א"ל °זיל אייתי תלתא דפלגת קמייהו אי נמי

תרי ע"י הדחק דאי לאו הכי מלי אמר ליה מהפקירא קזכינא כדאיתא החם ועי"ל כיון שבעל החמור שם יכול לומר הייתי שוכר פועלים להצילו וא"ת הכא אמאי נוטל שכר וכן לקמן ש"ח שאין זריך לקדם בשכר אם קידם אמאי נוטלו מבעה"ב האמרי' פר' הכונס (שם דף נח. ושם ד"ה אי) דמבריח ארי מנכסי חבירו פטור וללישנא בתרא דהכונס דמבריח ארי פטור משום דלים ליה פסידא אתי שפיר דהכא אית ליה פסידא אבל ללישנא קמא דקאמר דמבריח ארי מדעתו משמע אפילו אית ליה פסידא שכור כיון דמדעתו הוא קשה ואור"י דמבריח ארי פטור היינו דוקא שתצילו מפחד הארי שירא שיבא וקידם ברועים והבריחו דלא ברי הזיקא דבלא הצלחו יכול להיות שלא היה בא ארי פטור היינו דוקא שמלילו מפחד החרי שירח שיבח וקידם ברועים והפרשו זש פני הוקט הבנה בדרי למודר הנאה בפרק אבל מליל מפי הארי ושטף נהר חמורו ומחזיר אבידה דברי הזיקא ובא זה והליל נוטל שכרו וא״ת דפורע חובו דשרי למודר הנאה בפרק בשריי ליר מדרים ארי אוויי דברי הזיחא ואים פסידא וו״ל אין בין המודר (נדרים דף לג.) ופרק בתרא דכתובות (דף קח. ושם) מחשבין ליה מבריח ארי אע"ג דברי הזיקא ואית ליה פסידא וי" דהתם נמי אין מלילו מן ההפסד דמה שמלוה טורף ממנו אין זה הפסד שהרי נתחייב לו ולכך חשיב ליה כמבריח ארי א"נ כדמפרש טעמא בירושלמי דנדרים הוינא מפיים ליה ומחיל לי ואפי׳ במשכון מפיים הוינא ליה ויהיב לי משכוני ואפילו בב״ח דוחק מסיק בירושלמי והטעם נראה משום שיכול לומר הייתי מולא אוהבים הרבה שיפרעו עבורי דהיינו מעין אותם הטעמים והא דקרי ליה בפ' ח"ה (ב"ב דף נג.) מבריח ארי נתן לרור ונטל לרור דסכר מינה מיא ואפיק מינה מיא אע"פ שמלילו מן ההפסד שהיה נהר שוטפה התם לא נקט לשון מבריח לענין שיפטר משכר הברחה אלא כלומר אין זו חזקה כיון שאין מחקן השדה אלא מגין עליה בעלמא שלא חבא לידי קלקול ונראה שגם ר"ת סובר דלא חשיב מבריח ארי במקום שמלילו מן ההפסד שהיה מעמיד ההיא דפורע חובו דוקא במזונות אשתו כדתפרש בפ׳ בתרא דכתובות (דף קת. ושם) תשום דאפשר שתהא עושה ואוכלת או תתפרנס מן הלדקה או מקרוביה שיתנו לה בחנם אבל שאר פריעת חוב אור"ת דאין זה מבריח ארי אלא מהנה גמור וירושלמי פליג אגמרא שלנו ולפ"ז אם השר גול ביתו של ישראל ובא חבירו ישראל ופיים אותו בדמים מועטים אם ירצה בעה"ב ליקח ביתו ישלם דמים לחבירו וכן פסק רבינו גרשום אבל רש"י פסק שיחזיר לו ביתו חנם גפ' הנזקין (גיטין דף נה:) ונראה דלא מבעיא אם קנאה בדמים שמציל הבעלים מן ההפסד שישלמו הבעלים אלא אפיי קנאן בשויו ולא דמי למבריח ארי דאם היה משתקע בידו לא היה הבית חוזר לו לעולם ואפי בשויו ודמי למקדים ברועים ובמקלות בשכר דאמרי שנותן שכרו עד כדי דמיהם ונ"מ לכושרא דחיותא או לטרחא יחירא ועוד נר' אפי' ידוע בודאי שאפילו לא מיהר לקנוחו היה חוזר לבעלים בדמים הללו כל שעה שירצו בין קנאן בדמים מרובים בין קנאן בדמים מועטים לא דמי למבריח ארי כיון שיצא הבית מחזקת ישראל ובא לידי נכרי וזה מוציאו מחזקת נכרי ומחזירו ליד ישראל נוטל מה שההנהו: בפרעל במד. פירשנו באיזהו נשך (לקמן דף סח. ושם ד"ה ונומן): אלמנה

תורה אור השלם ו או באיבה הכהו בידו וַיָּמֹת מוֹת יוּמַת הַמַּכָּה רצַחַ הוּא גֹאֵל הַדְּם יָמִית רצח הוּא גֹאֵל הַדְּם יָמִית אֶת הֶרצֵחַ בִּפָּגִעוֹ בוֹ:

2 הַבֵּה תַבָּה אֶת ישְׁבֵי הָעיר הַהָּוֹא לְפִי חָרֶב הַחֲרֵם אֹתָהּ וְאֶת כְּל אַשֶּׁר בָהּ וְאָת בְּהֶמְתְה דרריח יג מז לפי חרב: שַׁב תָּשִׁיב לוֹ אֶת הַעֲבוֹט בְּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ ושכב בּשלמתו וברכר ולך תהיה צדקה לפני דברים כד יג אלהיף: מֶלוֶיוּף. 4 אם חבל תחבל שלמת ַרְעֶרְ עַד בּא הַשֶּׁמֶשׁ תַשֶּׁירֶנוּ לו:

שמות כב כה 5 כִּי פָתֹחַ תִּפְתַח אֶת יָדְךְ לו והעבט העביטנו די מַחְסֹרוֹ אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ:

6 נַתוֹן תַּתַן לוֹ וַלֹא יַרַע לבבר בתתר לו כי בגלל הַדְּבֶר הַזֶּה יְבֶרֶכְךְ יִיְ אֵלֹהֶיךְ בְּכָל מִעֲשֶׂךְ וּבְכֹל משלים ביי מְשְׁלָח יְּדְרָּ הַבְּיכּ מְשָׁלָח יְּדְרָּ הַמְּנִיקְּ מִצְאוָר וּמִנְּרְנָךְ וּמִיּקְבָּךְ מָצְאוָר וּמִנְּרְנָךְ וּמִיּקְבָּךְ אֲשֶׁר בַּרַבְּךְ יְיָ אֱלֹחָיף תָּתָּוֹן לו: דברים טו יד

מרי

גליון הש"ם גם' אתא לקמיה דרבה בר רב הונא. עיין מוס' נ"ב מ ע"ל ד"ה קיוס דנראה דהיה להם הגירסא וכו' משום דמוכחי קראי. עיי׳ מזרחי ריש פ׳ לך לך:

מוסף רש"י

איז לי. אי לא כתיב אלא יומת, אלא במיתה הכתובה וסנהדריו מה:). מניז שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו. שאם אי אתה יכול להרגו בסייף, כגון שהיה מכשף או שהיה לו נהר מפסיק ואתה יכול לירות בו חד או אבו (שם עב:). מות יומת. רינוייל הול (שם מה:). אין לי אלא שאין לו. משלו, ואינו רוצה להתפרנס. משל לדקה (כתובות סו:). יש לו ואינו רוצה להתפרנם. משלו אלא משל לדקה ומסגף עלמו ברעב (שם). כפועל בטל של (שם). כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה. דחס סיס נוקנ מרגליות שעבודתה נוחה אומר לו טול כך וכך ותבטל היום ממלאכה אינו פוחת משכרו אלא דבר מועט שהרי נוחה ואין בה טורח,

ואי מנאכה קשה היא כמו נגר, אם אומר לו אתה נוטל עכשיו שלשה זוזים טול זוו והבטל היום מאותה מלאכה ועשה מנאכה קלה זו נוח לו להבטל וליטול זוו, והכא נמי כי ההוא אגרא יהיב ליה שהרי מבטלו ממנאלמו. וכילי אבאלא לאיהיב ליה, שהרי אינו עוסק במלאכה קשה אללו (בכורות כט: